

uitgebluste popjournalist in de modder'

Het boeit me hoe mensen zo lang om elkaar heen kunnen draaien. De slotsom van een huwelijk van twintig jaar kan zijn dat de geliefden niets van elkaar begrepen hebben. Waarom hielden ze de illusie in stand?

zwijgt, raak je in een mystieke staat, zoals kloosterzusters in Limburg doen om dichtster bij God of Maria te komen. Met praten aarden we onszelf. Maar leer je elkaar begrijpen? Nee, ik denk van niet. Misschien steek je er wel iets van op en vergroot je je kennis, maar aanvoelen en weten wat een ander denkt, nee.

Het ultieme non-gesprek in de roman is misschien wel de scène waarin Michiel Mick Jagger interviewt. Ik sprak Mick Jagger daadwerkelijk twee keer, maar de diepte kun je niet in met die man. Het is zijn belang om een plaat te promoten, daarom doet hij heel aardig en voorkomend. Hij schenkt thee in, als de interviewer verwijst naar zijn eerdere interview zegt Mick Jagger dat hij zich dat nog herinnert. Maar feit is dat interviewer en geïnterviewde elkaar voor de gek zitten te houden. Ze voeren een toneelstukje op."

Michiel houdt anderen ook voor de gek. Hem wordt verweten dat het hem alleen nog maar om taal gaat. Is dat wat overblijft?

"We hebben woorden zo geproblematiseerd dat we vaak niet meer weten wat we ermee bedoelen. Michiel spreekt zo onpersoonlijk en ironiserend dat als hij is langs geweest het net is of hij er niet was. Hij kan niet anders. Uit pure onzekerheid wil hij zo min mogelijk aandacht op zichzelf vestigen. En ja, op dit punt herken ik mezelf wel in Michiel."

■ **Joost Niemöller: 'Door auteurs als Raymond Carver en James Ellroy begon ik me interesseren voor het gewone gesprek.'**

FOTO: KLAAS KOPPE

Vreemde vogels

Over buitenbeentjes in de literatuur

Uren met Cyriel Verschaeve

Het was lang zoeken naar een nationalistisch geïnspireerde artistieke duivelaanjager, maar uiteindelijk kan een welkend mens niet om Cyriel Verschaeve heen. Priester-dichter Verschaeve heeft in zijn leven bijzonder veel uitgespookt. Naast dichten tegen de sterren op, bewierookte hij religieuze kunst, schreef hij militant proza, beeldhouwde hij en hield hij van katten. Eeuwige roem heeft hij verdiend door zijn combinatie van zelfmoordneigingen, politiek en krukke metaforen. De afgelopen weken zijn er verrassend veel vermeende nazi's opgedoken. Maar over Verschaeve kunnen vriend en vijand het eens zijn: hij was een zwarte.

Verschaeves verzameld werk bevat acht dikke delen. Tel daarbij de ruim achttien afleveringen van het jaarboek *Verschaeviana* en het wordt snel duidelijk dat Verschaeve lezen plaats in beslag neemt. Schrijven was echter niet zijn fort. Dat is ook een van de conclusies van biograaf Romain Vanlandschoot in zijn onovertroffen biografie *Kapelaan Verschaeve*. Het overloze gelul van Verschaeve kent zijn gelijke niet in de Vlaamse literatuur. Om zijn iele talent te verdoezelen, pompte Verschaeve met een blaasbalg zijn zinnen op. Die bombastische woordenkramerij kan bij de ongeoeffende lezer de indruk wekken dat Verschaeve ook werkelijk iets vertelt. Verschaeve vertelt echter niet, hij voelt én stelt die emotionele uitbarstingen zo secuur mogelijk op schrift.

De Dietse utopie

Op jonge leeftijd werd Verschaeve in de Duitse universiteitsstad Jena getroffen door een bekering tot het Germanendom. De Latijnse cultuur probeert zogezegd de feiten te ordenen, lijdt aan redeneerdwang, struikelt over het zoveelste 'discours de la méthode'. De Germaanse cultuur daarentegen geeft zich aan de werkelijkheid over en voelt. Dat sloot beter aan bij Verschaeves geloof in een op God gebaseerd natuurrecht. Wat God aan de mensen heeft gegeven, is heilig: taal, grond en bloed. Evangelische waarden zijn veeleer een vervelende bijkomstigheid in de geloofsbeleving van priester Verschaeve. Een van de grootste dieptepunten in zijn oeuvre is zijn boek *Jezus*, een omvangrijke vie romancée uit 1939 waarin Verschaeve de apostelen haast te vuur en te zwaard het woord laat verkondigen, en Paulus net niet een Stahlhelm draagt en Heinrich heet. Een wensdroom heet zo iets. De oorlog geeft Verschaeve de kans om zijn Dietse utopie ten volle te beleven. Groot-Nederland liep volgens hem tot aan de Somme. Pater Stracke trok die grens zelfs onder Parijs.

En dan zijn er de onvermijdelijke dagboeken. In augustus 1944 wordt Verschaeve door de SS ontzet, naar Duitsland gevoerd en als 'adviseur' toegevoegd aan de door Jef van de Wiele georchestreerde

Vlaamse regering in ballingschap. De terugtocht eindigt in Tirol, nabij Innsbruck. Daar schrijft hij over Schiller, Rubens en andere lieflijke thema's: "Ik wenste dat Duitsland in schoonheid zou ondergegaan zijn. Wie in schoonheid sterven mocht, zal zeker herleven." Onophoudelijk roept Verschaeve op zich te melden voor het Oostfront en te vechten. "Het geweten moet een oordeel kunnen vellen, zoals de soldaat moet kunnen sneuvelen." Eind jaren tachtig verscheen de wetenschappelijk verantwoorde editie van de dagboeken in *Verschaeviana*. De vele pagina's ongenecensureerde en niet eerder gepubliceerde nazistische rotzooi baarden opzien en doen dat nog steeds.

Intussen is het zover dat het belang van Verschaeve en zijn daden in de ogen van sommigen voor interpretatie vatbaar zijn. De meeste moderne nationalistische willen niets met de erfenis van Verschaeve te maken hebben, laat staan dat ze rooms-katholieke integristen zijn of allemaal een klare kijk hebben op wat er zich in de geschiedenis heeft afgespeeld vóór de Sint-Michielsakkoorden van 1993.

Om zijn iele talent te verdoezelen, pompte Cyriel Verschaeve met een blaasbalg zijn zinnen op

Een aantal symbooldossiers moet voorgoed gesloten worden. Maar een figuur als Verschaeve vergeten, dat is wel het laatste wat er moet gebeuren. Zijn in razernij geschreven tirades geven een pijnlijk scherp beeld van een artistieke extremist met een geperverteerd godsbeeld. Verschaeve was een misdadige dwaas, maar ook een van de meest invloedrijke Vlaamse schrijvers van de twintigste eeuw. Generaties katholieke nationalistische hebben zich aan zijn bloedmythologie en zijn haat gelaafd en zich gewenteld in de heilige nederlaag die Verschaeve zo dierbaar was. Het kan geen kwaad om heel af en toe wat Verschaeve te lezen en zich van die geschiedenispassage bewust te zijn.

HAROLD POLIS

Dirk Leyman **Opgetekend**

Arnon Grunberg slaat weer toe

Nederlandstalige schrijvers met ambities op een literaire oppergaai moeten zich het komende (na)jaar niet al te veel illusies maken.

Prijzenschokop en jurylieveling Arnon Grunberg laat immers op 3 september zijn nieuwe roman *Onze oom* op de wereld los en verwijst zijn collega's allicht weer een jaar lang naar de wachtkamers van de literaire roem. *Onze oom* zal met veel trammelant verschijnen bij Lebowsky Publishers en wordt "indachtig Grunbergs cordon sanitaire rond de Nederlandse literatuur voorgesteld in het Belgische Eupen". En wat had u gedacht, ook interviews en signeesessies op Nederlandse bodem zijn uit den boze.

Intussen raakte ook iets meer bekend over de inhoud. *Onze oom* dist de lotgevallen op van de tot majoor opgeklimmen verkenners Anthony en het meisje Lina, "die haar leven te danken heeft aan het feit dat de anders zo plichtsgetrouwe majoor na het laten vermoorden van haar ouders heeft besloten het meisje te sparen". "Het is een meedogenloze roman over het idee geboren te kunnen worden door niet te sterven en te baren door niet te moorden", luidt het in een typisch

Grunbergiaanse paradoxzin. Grunbergs langdurig vertoeven in oorlogsgebieden, waarover hij ons in menige column met de helm op onderhoudt, heeft hem ongetwijfeld inspiratie geboden.

Jan De Maesschalck

